

חדש וישן צעירים וזקנים

1. משנה כא. אלישע בן אבויה אומר, הלומד ילד למה הוא דומה, לדין כתובה על גר חדש. והלומד זקן למה הוא דומה, לדין כתובה על גר מחוק.

רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבבלי אומר, הלומד מן הקטנים למה הוא דומה, לאוכל ענבים קהות ושותה יין מגתו. והלומד מן הזקנים למה הוא דומה, לאוכל ענבים בשולות ושותה יין יין.

רבי אומר, אל תסתכל בקנקן, אלא במה שיש בו. יש קנקן חדש מלא יין, וישן שאפלו חדש אין בו:

2. רבי עובדיה מברטנורא

על נייר חדש - שהוא מתקיים. כך גירסת הילדות אינה משתכחת:

ענבים קהות - שלא נתבשלו כל צרכן ומקהות את השינים. כך חכמת הילד לא נתישבה כל צרכה ואין דבריו מתקבלים ומתישבים על הלב מה:

יין מגתו - ששמריו מעורבים בתוכו. כך חכמת הילד תערובת ספיקות יש בה

רבי אומר אל תסתכל בקנקן - רבי פליג אדרכי יוסי בר' יהודה, ואמר כי כמו שיש קנקן חדש מלא יין ישן כך יש ילד שטעמו כטעם זקנים, ויש זקנים פחותים במעלת החכמה מן הילדים:

3. הטבעיות הטהורה - מאמרי הראיה מאמר קרבת אלקים

הטבעיות הטהורה של נשמת האדם יכולים אנו להכיר בהבחנה עמוקה וחודרת בקטנותו של אדם, בתקופת הילדות, — בעוד לא נודעה נשמתו בזהמת "השאור" שבעיסה"¹ שבמהומת החיים. בהבחנה מבררת רואים אנו, כמה נוח הוא אז האדם לקבל רגש אלהי וכמה הוא מוכשר להיות מושפע לחבת קדושה ויראת שמים, תיכף משבא לכלל דעה כל שהיא. על כן באו גם טובי החושבים של הפדגוגיה לידי הכרה, שהחנוך הדתי הטהור, המואר בשכל טוב ומרופד ברגשות עדינים, הוא החנוך היותר טבעי להאדם בילדותו.

4. גבולות החכמה להתלהבות - שפת אמת בהעלותך תרמ"ג

בשם מו"ז ז"ל בפסוק ומבן חמשים כו' ישוב מצבא העבודה כו'. אבל חוזר הוא לנעילת שערים. ודקדק מה זה הלשון נעילת שערים ולא פתיחת שערים. ופירש דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים. פעמיך הוא התעוררות התלהבות לבות בני". מלשון פעמון זהב. בנעלים הוא שזה התלהבות צריך שמירה ומנעול שלא יתפשט בו פסולת. ושבח הזקנים הוא בזה שיש להם ישוב הדעת שלא להתפשט ההתלהבות יותר מדאי. וזהו נעילת שערים עכ"ד ז"ל דפח"ח. ולהוסיף ביאור הענין דכתיב והחיות רצוא ושוב הוא ב' בחי' הנ"ל. לכן כתיב ישוב מצבא העבודה. וכן הלשון חוזר לנעילת שערים שצריכין בימי הזקנה לחזור ולתקן עבודת ימים הראשונים לבררם מכל פסולת. ופסוק הנ"ל פעמיך בנעלים הוא לכללות ישראל שהקטנים מתבטלין להגדולים. ובמעשה הנערים הוא פעמיך התלהבות ותשוקה בחי' רצוא. בנעלים הם הזקנים בחי' ושוב.... וז"ש ושרת את אחיו כו' לשמור משמרת. כי הזקנים נותנים כחם לציבור לסייע להנערים שלא יתערב פסולת בעבודתם.....